

colecția
RÂSUL
LUMII

MICHAEL SADLER nu e doar romancier. El are în palmares un doctorat despre neputința poetilor simbolști francezi de-a scrie ficțiune, dar și scenarii pentru BBC Radio 3 sau pentru televiziune, o istorie a rockului în benzi desenate, un film de artă cu Jean-Louis Trintignant în rolul principal și traduceri din Marivaux și Musset. În 2002–2003 Sadler a adaptat *Isteria* lui Terry Johnson pentru o reprezentație a lui John Malkovich la Théâtre Marigny din Paris. A ținut cursuri la London University Institute din Paris, a fost decorat cu Legiunea de Onoare și s-a trezit la un moment dat președinte al Festivalului brânzei Livarot. Îi place Schubert, adoră Led Zeppelin și nu s-ar da în lături să bea, din când în când, un pahar de Château Pétrus. Trăiește fie la Paris, fie în Touraine, unde își îngrijește afectuos prazul din grădină. La fel ca Peter Mayle, Julian Barnes și Stephen Clarke, e îndrăgostit de Franța și nu-și propune să traverseze foarte des Canalul. *Un englez la Paris (Educația continentală)* este primul volum al unei trilogii din care mai fac parte *Un englez la țară (Viața în Franța profundă)* și *Un englez amoretat (Dragostea în Franța profundă)*.

Michael Sadler

Un englez la Paris (Educația continentală)

Traducere din engleză de
RUXANDRA ANA

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coordonatorul colecției: Radu Paraschivescu

Redactor: Radu Paraschivescu

Coperta: Angela Rotaru

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

Corector: Iuliana Pop

DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la

Michael Sadler

An Englishman in Paris (L'éducation continentale)

Copyright © 2002 by Michael Sadler

All rights reserved

© HUMANITAS, 2010, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SADLER, MICHAEL

Un englez la Paris: (educația continentală) / Michael Sadler; trad.:

Ruxandra Ana. – București: Humanitas, 2010

ISBN 978-973-50-2484-0

I. Ana, Ruxandra (trad.)

821.111-31=135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

Unu

Englezul a privit brânza și brânza l-a privit pe englez.

Englezul eram eu. Brânza – fină, grasă, portocalie și prea mare pentru cutia ei, un călugăr rotofei, într-un decor cu vaci zâmbitoare – era Livarot. Ne aflam amândoi pe strada principală din Dieppe. Brânza, într-un recipient de sticlă, eu, în costumul meu de vară. Brânza știa că tocmai coborâsem de pe feribot. Știa că o doream. Iar dacă brânza îți poate stârni senzații, ei bine, bucata asta era foarte sexy.

Nu avusesem niciodată o brânză Livarot numai a mea. Le aruncasem adeseori priviri pe furiș, lenevind voluptuos pe plăcile de marmură ale unor *crémeries** umbrite, dar, până acum, reușisem de fiecare dată să-mi țin în frâu entuziasmul, cu argumente de genul: 1. put; 2. poți să mori din cauza lor. Dar astăzi, dacă voiam, puteam. *Pourquoi pas?****

Aveam să mă-nvăț minte la modul foarte dur. Să cumperi o brânză Livarot e una; să trăiești cu ea, asta e deja altă mâncare de pește. Am deschis ușa unei *épicerie fine****. Proprietarul, cu șorțul lui lung și alb, s-a strecurat de undeva din spatele magazinului, unde probabil că-și petrecuse dimineața mormăind o romanță de

* Magazine de produse lactate (*n.tr.*).

** De ce nu? (*n.tr.*).

*** Magazin de delicatese (*n.tr.*).

Georges Brassens pentru pensionari. Era întocmai ca brânzeturile lui: mare, copt și cu cel puțin 60% grăsime.

— *Je voudrais un Livarot, vă rog, am reușit să bolborosesc.*

— *Un colonel, monsieur?*

— *Excusez-moi?*

Brânza Livarot, mi-a explicat el, se livrează pe mărimi: S, M, L, XL și, cea mai mare dintre toate, *colonel* – rangul era indicat de cinci rânduri de rafie verde legate în jurul taliei, ca o centură încingând mijlocul unui bariton galez.

— *Je prends le colonel, s'il vous plaît.*

O întregă brigadă lactată a fost adusă la defilare, pipăită și trecută pe sub nas. Victima a fost selectată și a fost nevoie de o limbă de pantofi pentru a o îndesa la locul ei în cutie. Eram acum mândrul proprietar al unei perne iuți de culoarea ambrei, făcută din cel puțin cinci litri de lapte covășit. Am ieșit din *épicerie* cu inima bătându-mi repede.

Am luat-o în jos pe stradă, spre port. Dieppe se schimbase mult. Feribotul din Newhaven nu mai acostează în centrul orașului, iar construcția de beton, enormă și hidoasă, care adăpostea vama și *la gare maritime*, fusese distrusă, lăsând la vedere un superb *quai* cu clădiri vechi, care se înșirau de-a lungul a ceea ce acum devenise un port pentru iahturi cochete. Restaurantele de pe chei, un lanț întreg, ofereau ceea ce eu am numit – prima mea glumă franțuzească – *la cuisine d'Allah: moules allah crème, sole allah normande* etc. Totul părea desprins din visul unui turist. Dacă administrația locală n-ar fi venit cu ideea să strecoare o parcare neagră și hidoasă, asfaltată, între restaurante și port, întreg locul ar fi fost în mare pericol să devină șic. Dieppe rămâne, cu încântare, Dieppe. Frumos, elegant, gigea.

Pe când stăteam pe *terrasse* la *Tout Va Bien*, cu un pahar de sauvignon înviorător și rece, ca o primăvară, m-am trezit cuprins de dorința de a-mi înfige dinții în fundul colonelului. Fiind destul de rușinos, și mai ales pentru că nu văzusem niciodată pe nimeni mâncând Livarot pe stradă, cu mâna, am făcut un compromis. Am sorbit din vin și mi-am dus punga de plastic la nas, cât s-o adulmec repede. Copiii de la o masă din apropiere au privit cu interes spre perversul nou-venit.

— *Pourquoi le monsieur renifle son sac, papa?*

Ca să risipesc orice urmă de suspiciune, am comandat *bouillabaisse dieppoise*, o sticlă de *gros plant* și l-am așezat pe colonel pe scaunul de vizavi. Am luat prânzul împreună. Asta mi-a dat timp să răsfoiesc broșura cu instrucțiuni pe care o primisem odată cu brânza. Brânza Livarot, o specialitate din Pays d’Auge, e înfășurată în cureaua ei de rafie ca să nu se scufunde înapoi în sine. Firele astea verzui se numesc *laiches*. Am notat repede. Centura antihernie destinată brânzei nu e cel mai folositor cuvânt din lume, dar trebuie să începi de undeva. Brânza Livarot a fost foarte bine cotate încă din secolul al treisprezecelea și a fost preferata Franței în al nouăsprezecelea. În meniu nu era trecută, așa că am sfârșit prin a comanda *flan aux pruneaux* și, exclusiv în scopuri medicinale, *un petit calva* – o apă de gură foarte eficientă.

Pe la ora trei, ne-am hotărât s-o luăm din loc.

Cred că eram pe la Tôtes, la vreo douăzeci de kilometri de Dieppe, când militarul de pe bancheta din spate a Mazdei a început să-și facă simțită prezența. Poate că-l bătuse prea mult soarele în timpul prânzului. Sau poate că era un exemplar original din secolul al treisprezecelea. Duhoarea era atotputernică – mirosea ca o pungă de plastic plină cu suspensori, uitată timp

de o săptămână în sauna unui bordel din Tanger. Deja vedeam titlurile din presa locală:

PROFESOR UNIVERSITAR,
SUFOCAT DE UN CAMEMBERT URIAȘ.

Trebuiau luate măsuri de urgență. Unul dintre semnele de circulație anunța o parcare. Am tras pe dreapta și am oprit în afara razei olfactive a unui cuplu aflat într-un Citroën BX, care mânca o prăjitură cu fructe confiate pe o masă de lemn ale cărei picioare fuseseră turnate în ciment, ca să-i ferească pe turiști de ispită. Am deschis ușa și am scos brânza la o plimbare, de parcă aș fi dus câinele la pipi. Nu se uita nimeni, cei doi erau cufundați în prăjitura lor, așa că am învățit punga de plastic în aer, de câteva ori, ca să scap de acumularea de gaze. Am adulmecat-o. În zadar. Duhoarea era la fel de puternică. Am fost tentat s-o arunc într-un coș de gunoi, dar nu mă puteam îndupleca. Brânza e un organism viu. Mi-ar fi luat urma cei de la protecția animalelor (PROFESOR UNIVERSITAR ABANDONEAZĂ UN LIVAROT DE TREI LUNI ÎNTR-UN COȘ DE GUNOI). Brânza, emblema libertății mele nou-descoperite, începea să cântărească tot mai greu. Colonelul era neliniștit.

— Nu te mai agita, omule!

— Da, dom' colonel! Desigur, dom' colonel!

Cei doi și-au zâmbit complice, ca între cunoscători, dând din cap în direcția domnului bine făcut, cu pălărie panama, care vorbea cu brânza lui.

— *Ah! Ces Anglais...*

Aș fi putut, desigur, s-o închid în portbagaj. Din păcate, era deja plin cu catrafusele mele – cărți și haine aruncate cam la voia întâmplării, în ultimul moment – care ar fi fost impregnate de miros în secunda următoare. Nu voiam să-mi petrec serile pariziene și

purtând cămăși care duhneau ca subsuoara unui normand. Dacă aș mai fi avut vechiul Volvo, aș fi putut s-o ascund undeva adânc în spate, dincolo de grilajul pus ca să împiedice labradorul să te lingă pe gât. Dar schimbasesm Volvo-ul pe o Mazda roșie. Acum, distanța dintre nas și portbagaj era insuficientă. Rămânea o singură soluție. Trebuia s-o pun pe capotă. Am găsit corzile pentru sărituri puse bine undeva în fundul portbagajului, sub o cutie în care ruginea mașina mea de făcut paste proaspete. Am așezat apoi brânza pe capotă și am înconjurat-o de mai multe ori, ca să împiedic orice mișcare. Nu-i o treabă ușoară să prinzi o brânză pe o structură de metal destinată unor bagaje mult mai voluminoase. În ultimul moment, când totul părea fixat, unul dintre cârlige a sărit de la locul lui și m-a pocnit peste nas. Cel puțin orificiul olfactiv era acum anesteziat din cauza loviturii. Am pornit, cu ferestrele închise – cum soarele bătea exact pe Livarot, mirosul se intensifica și ar fi putut să mă asfixieze la volan. Am condus încet – bucata de brânză anula complet designul suplu și aerodinamic al mașinii.

Când colonelul, mașina și cu mine am reușit să ajungem în dreptul autostrăzii, fata din spatele ghișeului pentru încasarea taxei s-a trezit pocnită exact între ochi de o bucată de Livarot coaptă pe capotă. Am încercat să-i atenuez șocul cu a doua mea glumă franțuzească. Am zâmbit, ca la fotograf, arătându-mi dinții.

— *Fromage!**

Glumele circulă la fel de greu ca brânza.

* Echivalentul lui *cheese*, îndemnul la zâmbet rostit de fotografi (*n.tr.*).

Doi

Ce-oi fi căutat în sâmbăta aia fierbinte, pe autostrada Rouen-Paris, în Mazda mea roșie cu farurile nepasteurizate?

Mult timp mă frământase în secret gândul că aş vrea să locuiesc în Franța. În primul rând, era vorba de limbă. Avusesem o învățătoare franțuzoaică în școala generală – măritată cu un afacerist local – și un diriginte francez în gimnaziu. De prima eram îndrăgostit, pe al doilea îl admiram. Când vorbeau franceză, erau diferiți, încântători, electrici. Mă întrebasesm mereu cine aş putea fi eu dacă aş vorbi limba asta. Apoi era țara. Sufeream de un fel de nostalgie după ceva ce nu cunoscusem niciodată. Sentimentul ăsta afurisit era exacerbat când ploaia forma o băltoacă în prelata de deasupra iazului din grădină, când mușchiul se târa printre morcovi, când pâinea avea gust de păsat, când brutăria era deja goală la ora patru. Din când în când, visam să-mi fac bagajul și s-o iau spre Dieppe. Cel puțin, aş fi ajuns la timp ca să cumpăr o franzelă.

Apoi, într-o bună zi, o scrisoare care a poposit pe preșul de la intrare mi-a oferit ocazia unui an sabatic în Franța.

Trimisesem – recunosc, nu cu foarte multă convingere – un proiect de cercetare la Universitatea din Swindon. Specializat, până acum, în deprinderea limbii

engleze, le propusesem celor de-acolo să-mi dedic timpul studierii modului în care oamenii o uită. La fața locului, în Franța, urma să înregistrez experiențele unor emigranți care aveau câte o limbă în fiecare tabără. Grație acestei cărți, intitulată *Pierderea englezei*, urma să-mi schimb ochelarii și să fiu intervievat la televizor de niște domnișoare cu picioare lungi. Noul șef de departament – Richard Badger, un profesor de lingvistică, posesor al unei Alfa decapotabile și al unor dinți perfecti – fusese încântat să-mi ofere această ocazie. Era o înțelegere între gentlemen. Entuziasmul lui n-avea să mai fie contracarat de zâmbetul meu diabolic, de cealaltă parte a biroului, și nimic nu-i egala fervoarea, în afară de dorința mea de-a nu mai avea de-a face cu competența lui prefăcută. Dacă i-aș fi spus că plec în sălbăticia africană cu o scară, ca să studiez sfincterul masculilor de girafă, ar fi fost la fel de dispus și m-ar fi complimentat pentru extraordinara pertinentță a demersului.

Așa că acum, dacă voiam, puteam. Chiar, *pourquoi pas?*

Întrebarea ontologică a provocat o undă de șoc care i-a zdruncinat până și pe piticii de grădină. M-am consultat cu echipa. Să mă duc? Să nu mă duc? Cu excepția țâfnoșilor, decizia a fost unanimă. Du-te, Michael. Zona cu mese de plastic din Tesco, unde se servea micul dejun, a început imediat să zumzăie la aflarea minunatei mele vești. Pamela, chelnerița cu părul prins sub o plasă, își petrecuse vara trecută pe plaja de la Royan. Așa că m-a servit imediat în franceză.

— *Veux-tu du confiture de l'orange?**

— *Je veux bien. Merci très beaucoup.***

* Vrei dulceață de portocale? (*n.tr.*)

** Cum să nu. Mulțumesc foarte mult (*n.tr.*)

michael sadler

— *Encore quelque café?* *

— *Non, je suis plein.* **

Încă o felie de pâine prăjită și deveneam bilingv.

Mulțumită apartenenței la Uniunea Europeană, totul era ușor de aranjat: am completat formularul E-128 în caz că mă îmbolnăveam – plătești doctorul, îl faci să semneze, trimiți formularul la Newcastle și aștepti doisprezece ani să fii despăgubit; am plătit suplimentul de 400% la asigurarea mașinii, care te protejează de recordul deceselor pe șoselele franțuzești, am răsfoit o cărțuție de douăzeci și cinci de pagini cu instrucțiuni despre cum să obții o *carte de séjour* și *Robert est votre oncle*.***

Mi-ar fi plăcut să plec fără prea mare agitație, dar sătucul era hotărât să nu mă lase să *filer à l'anglaise* (s-o șterg franțuzește). Trebuia să organizăm o „petrecere franțuzească“. „Vino costumat în broască****“, îndemna cu delicatețe invitația. Abesbury under Lyme, adorabilul sat unde închiriasem căsuța renovată a unui muncitor, nu era obișnuit cu entuziasmele de genul ăsta. De obicei, satul câștiga premii – pentru peluze, aranjamente florale, ba chiar pentru inovații: mariajul savuros dintre carpeni și pubela ecologică. Mai presus de orice însă, el ar fi meritat un Emmy pentru *ennui*. Nu se întâmpla nimic niciodată. Pompierii nu erau solicitați decât să salveze pisici suferinde de vertij din stejari, și cel mai aproape de pericol ajungeam duminica, odată cu achiziționarea unor cărnuri care să demonstreze că, pentru țară, eram gata să murim de encefalopatie bovină spongiformă.

* Îți mai pun și cafea? (*n.tr.*).

** Nu, m-am săturat (*n.tr.*).

*** Traducere literală a expresiei *Bob's your uncle*, și cu asta, basta (*n.tr.*).

**** Englezii îi numesc adeseori pe francezi, peiorativ, „broaște“ (*n.tr.*).

Se zvonea că preotul era pe Ecstasy, dar s-a dovedit că nu era decât hipertensiune.

Pentru petrecere, am cumpărat niște Boursin la ofertă, un camembert cu conținut scăzut de grăsimi, despre care fata de la casă mi-a spus că mai putea să stea la copt în seră, și un tub de *pâté de campagne* roz, pe care-l și vedeam servit pe periute de dinți. Doamna Johnstone a apărut cu o colecție de discuri cu Yves Montand și Sacha Distel. Fratele instalatorului era înnebunit după Edith Piaf. Avea poza ei în atelier, într-o ramă făcută din țevi de cupru. Totul era în ordine. Nu mai trebuia decât să frec pereții cu usturoi și puteam să-i dăm drumul.

Cu ce puteam să mă îmbrac? Am cochetat puțin cu ideea de-a mă costuma în varianta decapitată a lui Ludovic al XIV-lea, dar să fiu și fără cap și fără picioare în același timp mi-ar fi făcut viața imposibilă. Apoi mi-a venit o idee genială. Un costum vechi, cu două rânduri de nasturi, o mustață confecționată din rămășițele unui animal de pluș aruncat undeva în spatele unui dulap, *The Times*, o umbrelă... Aveam și un premiu pentru cine reușea primul să-mi descifreze deghizarea.

Petrecerea era programată pentru ora șapte. Invitații au început să apară pe la fără cinci.

Anthony Brick, decoratorul, își confecționase un *képi* dintr-un pachet de fulgi de porumb și venise deghizat în Generalul de Gaulle. Harold Holmes venise ca membru al Rezistenței Franceze, purtând gulerul de la tren-ciul nevستی-sii ridicat. Cum îi era mic și încheiat foarte strâns, se înroșise tare în obraji și semăna mai degrabă cu Boris Elțin. Peter Blake purta clasicul pulover breton, în dungă, completat cu o funie de cepe – care s-au dovedit a fi reale, mirositoare și deranjante pentru partenelele de dans. Maurice Hope, un agent de asigurări care

avea, la intrarea în casă, un arbust decorativ tuns în forma capului lui Margaret Thatcher, își confecționase o decorație roșie, *la légion d'honneur*, pentru butonieră. Ne-am petrecut seara trăgând de ea și făcând-o să zbârâie. Brian Topps era foarte bronzat după vacanța în Costa Rica și își găsisse o perucă rasta. Ar fi trebuit să fie vedeta tenisului, Yannick Noah, dar nimeni nu auzise de Yannick Noah și toată lumea a crezut că Topps se costumase în mop. Scott, gras și plin de el, purta un nas fals. Toată lumea i se adresa cu *mon général* și-l saluta, ceea ce-l enerva din cale-afară, pentru că el se credea copia leită a lui Gérard Depardieu.

Cele mai surprinzătoare erau doamnele. Oricine ar fi condus întâmplător prin Abesbury în acea seară de sâmbătă și-ar fi crezut cu greu ochilor. Strada principală – care se întinde de la poștă la Biserica Sf. Ioan, trecând pe lângă vânzătorii de semințe și magazinul de suvenir – arăta ca Place Pigalle într-o seară fierbinte de vară. Creaturi extraordinare, învelite în satin strămt, cu sânii tresăltându-le și aproape ieșind din bustierele dantelate întocmai ca spuma laptelui din oala de fiert, așteptau sub felinare în timp ce soții lor își parcau Rover-urile. „Bună, dragule, vrei să te distrezi un pic?” i s-au adresat ele lui Bob Foster, în timp ce acesta își conducea utilajul de împrăștiat îngrășăminte înapoi la fermă, fiind cât pe-acți să-l calce pe labradorul nevrotic al lui Maurice Hope.

Și eu? Costum închis la culoare, mustața făcută din părțile intime ale unei jucării de pluș... nu prea mă integram în peisaj. Oaspeții s-au plâns.

— Michael!

— Zău așa... să fim serioși!

— Trebuia să ne îmbrăcăm fistichiu!

Atunci, dintr-odată, Judy Parker, o roșcată opulentă care arăta ca Jeanne Moreau în rolul lui Dominatrix, Regina Usturoiului, m-a citit:

— M-am prins, Michael! *Je sais!**

— Spune-ne, Judy! *Il est qui?***

— Michael este ceea ce francezii cred că sunt toți englezii – este *le Major* Thompson!

— Pe stil nou, m-am grăbit să adaug.

Ce idee deșteaptă. Bravo, Michael. Bravo și lui Judy, care s-a umflat în pene. Am ales acest moment pentru a-i spori bucuria, decernându-i premiul întâi: un sărut franțuzesc. Brian Parker, fierbând sub beretă, avea să fie foarte fericit să mă vadă plecând.

La miezul nopții, ne-am alăturat piticilor de grădină pentru a cânta *Alouette* și *Frère Jacques*. În cinstea mea s-au ridicat paharele cu chardonnay bulgăresc. Buzunarele mi-erău pline de adrese, în caz că aveam nevoie de ceva – inclusiv un stoc garantat de paste Marmite și sos Worcester, în Dordogne, la vreo 500 km sud de Paris. Punctul culminant al ceremoniei de închidere – am primit un exemplar din *Un an în Provence****, semnat de tot satul. Cartea mi-a fost oferită într-o cutie care mai conținea și o pereche de bretele cu steagul Angliei. Interdicția de-a lăsa steagul să fluture a amuzat adunarea. La despărțire, ne-am pupat de șase ori pe fiecare obraz, într-un mod care se voia a fi franțuzesc, iar satul a răsunat de *Au revoir!*, *Bonne chance*, ba chiar de un surprinzător *Vive la France!*. Asta a provocat imediat un răspuns din partea

* Știu! (*n.tr.*).

** Cine e? (*n.tr.*).

*** Roman de Peter Mayle (*n.tr.*).

michael sadler

unui Bob Scott deja beat, care a cântat *God Save the Queen* în lumina portocalie a felinarului de care se agățase.

Așa se vedea Franța de pe stâncile din Abesbury under Lyme.

A doua zi dimineată, pe când ieșeam cu mașina din sătucul adormit, draperiile erau încă trase. Era un semn. Anglia îmi fusese pernă.

*La France serait mon réveil.**

* Franța avea să-mi servească drept ceas deșteptător (*n.tr.*).